

JÁRAI SÁMUEL

A kolozsvári házsongárdi temető két főútja közötti keresztút felett találjuk Járai Sámuel unitárius plébánus sírját.¹ Síremlékéről a leírást 1925 őszén készítettem.

A síremlék anyaga mészkő; alakja minden tagoltság nélküli ormós-koporsó formájú; állapota: kevésbé kopott; kidolgozása: a jelkép nehézkesen megrajzolt és kevés szobrászi hozzáértéssel kifaragott, a felirat vésése pedig eléggé gondatlan alkotás.²

A kő déli lapjának leírása:

Négy helyen is átfoglalt olaszkoszorúban S I betűpár alatt mellső lábával csukott könyvet tartó ágaskodni kezdő bárány (?). Mögötte latin nyelven írott verssorok:

EXVVIAS ANIMAE SAMVELIS HEV IARAINI
MARMORIS HAC SVBTER MOLE RECONDIT HVMVS
QVEM VIRTVS PRAECLARA VIRVM DECORAT ABVNDE
CVI SEMPER FAMA VIVERE POSSE DEDIT
VIRIBVS INGENII LOCVPLES • PIETATE FIDEQZ •
CONSPICVVS VERI CVLTOR ERATQZ DEI •
VRBE HAC SYNCERVS PER BIS DVO LVSTRA MINISTER
VERE CHRISTICOLAS EST MODERATVS OVES •
INTEREA PAROCHI PLVSQVAM DVO MVNERE LVSTRA
HAC IPSA CELEBRI FVNCTVS IN VRBE FVIT
QVINQVAGINTA AVI TRES IAM COMPLEBAT ET ANNOS
CANEBAT MIXTA PRIMA SENECTA COMA
TVNC FATI OPPRESSIT VIGILANTIA CORPORE LIBER
.

A kő északi lapjának folyóbeszédben szerkesztett felirata: HIC IACET ADMODVM (R)EVERENDVS CLARISSIMVS NEC NON ERVDITIONE PIETATE CAETERIS QVE VIRTVTIBVS CONSPICVVS VIR SAMVEL IARAI QVI HAC IN ECCLESIA CLA(V)DIOPOLITANIA VERBI DIVINI

¹ I. osztály, C. tábla, 201. számú sír.

² Méretei: hosszúsága a szöveglap alján: 212, a kő oroztatán pedig: 195 cm; vastagsága: 81 cm; a feliratos lap magassága: 54 cm; betűmagasság: 3,7 és 4,1 cm.

FIDELLISSIMVS PRAECO PER ANNOS IX ECCLESIASTICO-RVMQVE
 REDITUUM VIGILANTISSIMUS DISPENSATOR PER ANNOS XI
 MAGNO CVM DIVINI PECVLII EOLVMENTO FLORVIT VIXIT ANNOS
 LIII OBDORMIVIT IN DOMINO DEO PIE AC FELICITER ANNO CHRIS
 TI SALVATORIS NATI MDCXLIII DIE XXII NOVEMBRIS REQVIESCAT
 IN PACE RESVRGAT AD GLORIAM :

Járai Sámuel élete folyásának egyes szakaszai eléggé ismeretesek. Apja torockai, majd tordai pap volt, ő maga pedig tanult Kolozsvárt, innen azután külsőországokbeli akadémiákra bújdosott. Hazatérése után néhány esztendeig lektor a kolozsvári unitárius iskolában. Innen azután — bár erről sírkövének életrajzi adatai nem emlékeznek meg — 1622 táján Torockóra vitetett prédikátornak. Ekkor megházasodott; július 12-e körül tartott lakodalmára Kolozsvár város tanácsa ajándékkal kedveskedett neki.³ 1623-ban kolozsvári rendes pappá választották⁴ az előző évben pestisben elhunyt Lisznyai Gyárfás lelkipásztor helyébe. Azután Segesvári Bálint kolozsvári krónikájában reája vonatkozólag a következő megemlékezést jegyezte fel: 1632. augusztus 23-án „választák plebánussá Samuel Járai uramat az magyar nation, az ki igen beteges ember vala”.⁵ Tudjuk róla, hogy későbbben a Kolozs és Doboka megyékben levő unitárius egyházközségek esperesi tisztét is betöltötte.

Irodalmi munkálkodásáról annyi ismeretes, hogy az 1633—34-ben pusztító pestis idején két könyörgést is írt; majd az 1654. évi derzsi zsinat meghatározta, hogy a papok a naponkénti imák alkalmával azokat az imákat mondják, amelyeket Enyedi György, Torockai Máté és Járai írtak.⁶ E határozat azt sejteti, hogy ezek netalán nyomtatásban is megjelentek volna.

Az unitárius kollégium diákfőnöke számadáskönyvében Járai életéről és haláláról a következőképpen emlékezik meg: „1643. nov. 22. Néhai Járai Sámuel úr, a ki a kolozsvári eccléziában a papi hivatalt 9 évig, a plébánusi hivatalt 11 évig viselte nagy hűséggel és vigyázattal, miután a hosszas és keserves fájdalmakat nagy lelki békességgel tűrte, életének 53-ik évében ezen halandó völgyből az égi hazába költözött. Eltemettetett 26.-án; a parochiális ház kapujában prédikált tisztt. Beke Dániel püspök úr. 2 Kor. V. 1. Ugyanott Claris. Dálnoki Mihály a nagyobb iskola rectora tartott jeles magyar szónoklatot, mellyel csaknem az összes hallgatóságot sirásra ragadta. A temetőben prédikált tisztt. Dálnoki István úr torda-aranyosköri esperes; latinul jeles szónoklatot mondott Claris. Dálnoki Lőrincz, a mi iskolánk tanára a kegyes égi dicsőségről.”⁷

Az egykori vége-hossza nélküli temetési szertartásokra világít reá e néhány soros feljegyzés, amelyből érdekes jelenségképpen emelhető ki Dálnoki Mihály főiskolai igazgató beszédének jellemzése. E sok érzelmmel és bizonytalansággal nem tehetség nélkül előadott szónoklat azt a gondolatot kelti

³ Az 1622. évi városi sáfárpolgár számadáskönyve. 309. (A kolozsvári állami levéltárban.)

⁴ Gál Kelemen: A kolozsvári unitárius kollégium története. Kolozsvár, 1935. II, 516.

⁵ ETA IV, 203.

⁶ Gál Kelemen. I. h.

⁷ Benczédi Gergely: Unitárius temetések és halottak. (Ker. Magvető. 1886: 157.) Az eredeti latin szöveget Benczédi fordította magyarrá.

fel bennünk, hogy ez a közkedvelt szónok lehetett az a keresett poéta is, akivel a XVII. század negyedik-ötödik évtizedében elhunyt unitárius halottak nem értéktelen becsű latin és magyar sírverseit szereztették.

Járai családjáról tudjuk, hogy 1632. március 5-én elhunyt fiának a főtéri templom harangjával harangoztak: „Pul(satum) e(st) Filio R(everen)di D(omini) Samuelis Jarai.”⁸ János nevű másik fia pedig utóda lett a kolozsvári plebánusságban, majd püspökké is megválasztották, s mint ilyen halt meg 1661. április 7-én az ekkor pusztító pestisben.⁹ Járai Sámuelnek a Farkas utcai fertályban saját házában lakó özvegyéről pedig még 1653-ben is megemlékezik az adókiivetést végző vonásigazító.¹⁰

⁸ Egyháziak számadáskönyve az unitárius eklézsia levéltárában.

⁹ Benczédi Gergely: Tordai unitárius papok. (Ker. Magvető. 1888: 86.)

¹⁰ Kolozsvár polgárainak dica-jegyzéke az 1648., 1652. és 1653. évekről. (A kolozsvári állami levéltárban.)